

Asia: VN/27639/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi metsästyslain sekä rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta (valkoposkihanhet ja merimetsot)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys Tringa on perehtynyt hallituksen esitykseen laeiksi metsästyslain sekä rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta ja lausuu mielipiteenään seuraavaa.

Yleistä

Esityksen tarkoituksena on muuttaa metsästyslakia siten, että valkoposkihanhi ja merimetso lisättäisiin riistalajeihin ja esityksen myötä näiden lajien rauhoitusta koskevista poikkeusedellytyksistä säädettäisiin luonnonsuojelulain sijaan metsästyslaissa. Esityksen keskeinen tavoite on maataloudella ja kalataloudelle aiheutuvien vahinkojen vähentäminen ja näiden alojen elinkeinonharjoittajille aiheutuvien vahinkojen oikeudenmukaisesta korvaamisesta huolehtiminen. Pidämme hallituksen esitystä poikkeuksellisen heikkolaatuisena ja puutteellisesti valmisteltuna. Esitys on yksiselitteisen lainvastainen ja ristiriidassa jopa hallitusohjelman kirjausten kanssa, ja toteutuessaan lakimuutos johtaisi sekä Euroopan Unionin oikeuden että Suomen kansainvälisten sitoumusten vastaiseen tilanteeseen niin kaikkien lintulajien yleisen suojelutilanteen ja suotuisan suojelutason kuin kansalaisten, järjestöjen ja muiden toimijoiden perusoikeuksien osalta. Lakiesitys myös tosiasiallisesti pyrkii kärjistämään olemassa olevia haasteita tutkitusti toimivien ja sosiaalisesti oikeudenmukaisten ratkaisujen esittämisen sijaan. Näin ollen vaadimme lakiesityksen hylkäämistä. Muun kuin tässä lausunnossa esitetyn osalta yhdyimme kattojärjestömme BirdLife Suomen lausunnossa esitettyyn.

Esityksen vaikutus lintulajien suojelutasoon

Hallituksen esityksellä sallittaisiin merimetson tappaminen 1) ympärivuotisesti 300 m etäisyydellä kalanviljelylaitoksista, 2) ympärivuotisesti 300 m etäisyydellä kalanistutuspaikoista 7 päivää ennen ja

jälkeen istutuksen, 3) 1.8.–28.2. 300 m etäisyydellä verkosta, pitkästä siimasta ja muusta koukkupyödyksestä, rysästä, katiskasta, muusta sulkupyödyksestä ja kalastukseen tarkoitettua pysyväisluonteisesta rakennelmasta sekä 4) 1.8.–28.2. kaloille tärkeillä lisääntymispaikoilla. Valkoposkihanhen tappaminen olisi esityksen mukaisesti sallittua siten, että vähintään viiden yksilön parvessa esiintyviä lintuja saisi metsästää ympärivuotisesti sellaiselta pellolta, jonka sato on korjaamatta.

Vaikka hallituksen esitys keskittyy näihin kahteen lintulajiin, lakimuutos de facto murentaisi kaikkien lintulajien oikeudellisen suojelun perustaa. Merimetson ja valkoposkihanhen ympärivuotisen metsästyksen vaikutukset ulottuisivat etenkin kevät- ja kesäkaudella kaikkiin samoilla alueilla pesiviin ja levähtäviin lintulajeihin sekä laajemmin elinympäristöihin, ja lakiesitys johtaisi täten lukuisten lintulajien pesintöjen häiriintymiseen ja tätä kautta populaatioiden pienenemiseen, luontokadon pahentamiseen ja EU-oikeuden vastaiseen tilanteeseen. Näin lakiesitys on myös sisäisessä ristiriidassa hallitusohjelmaan kirjattujen luonnon monimuotoisuuden vahvistamista koskevien tavoitteiden (7.5 Suomi vaalii arvokasta luontoaan) kanssa. Huomionarvoista on myös se, että lakiesitys käytännössä asettaisi merimetson ja valkoposkihanhen kaikkien (myös rauhoittamattomien) lintulajien kanssa perusteetta eriarvoiseen asemaan: Suomen lainsäädännössä jopa rauhoittamattomien lintujen tappaminen on lähtökohtaisesti kiellettyä näiden lajien pesimäaikaan kevät- ja kesäkaudella, ja näiden lajien tappamista on säännelty tapauskohtaisesti poikkeuslupajärjestelmään perustuen.

Lintudirektiivin ja muun EU-oikeuden vastaisuus

Nyt nähtävillä olleen esityksen valmistelussa on selkeästi unohdettu tai sivuutettu se juridinen tosiseikka, että kansallisen lainsäädännön tulee noudattaa EU-oikeuden asettamia reunaehtoja. Valkoposkihanhen osalta metsästyksen olisi esityksen mukaisesti sallittua käytännössä aina kevätkylvöstä sadonkorjuuseen saakka likimain kaikilla pelloilla ja nurmialueilla. Toisin sanoen esitys pyrkii sallimaan täysin kontrolloimattoman metsästyksen aikana, jolloin muutonaikaisille levähdys- ja ruokailualueille kerääntyvien (ja näillä alueilla pesivien ja pesintään valmistautuvien) lintujen määrä ja lajikirjo on suurimmillaan. Tämä on harvoin nähdyn räikeällä tavalla lintudirektiivin (EPNDir 2009/147/EY) säännösten ja tavoitteiden vastaista.

Merimetson ja valkoposkihanhen siirtäminen luonnonsuojelulain piiristä metsästyslain alle ei poista lintudirektiivin kansalliselle lainsäädännölle asettamia velvoitteita. Lintudirektiivin 9 artiklan poikkeusperusteet mahdollistavat nykytilassaan lintujen tappamisen silloin, kun kyse on vakavasta vahingosta tai sen riskistä ja ellei muuta tyydyttävää ratkaisua ole. Huomioimme, että vakavan vahingon riski on arvioitava tapauskohtaisesti ja poikkeuksen laajuus on sidottava siihen, mikä on välttämätöntä ongelman ratkaisemiseksi. Yleinen poikkeus voidaan myöntää lähinnä vain tarkkaan rajatuille alueille, kuten lentoasemille lentoturvallisuusperustein. Suomen yli muuttavien arktisten valkoposkihanhen aiheuttamat maatalousvahingot ovat yleisesti tunnettu ongelma, johon nykyisen poikkeuslupajärjestelmän kautta on myönnetty alueellisesti laaja-alaisia poikkeuslupia tarvittaessa nopeastikin. Hallituksen esityksen perustelut poikkeuslupajärjestelmän ”liiallisesta näyttäytymisestä” ja ”mahdottomuudesta” ovat toisin sanoen täysin perusteettomia ja vailla kytköksiä reaali maailmaan. Korostamme, että esityksessä hahmoteltujen reunaehtojen mukainen viiden valkoposkihanhen minimimäärä ei likimainkaan riitä täyttämään lintudirektiivin vaatimuksia vakavan vahingon aiheutumisesta, ja valittu raja-arvo viittaa lakiesityksen tosiasialliseen tarkoitukseen eli poikkeuslupa- ja koko suojelujärjestelmän romuttamiseen.

Valkoposkihanhiiden poikkeuslupia koskevien hallinto-oikeuden päätösten mukaan ampuminen on muihin lintuihin kohdistuvaa, luonnonsuojelulaisissa ja lintudirektiivissä kiellettyä tahallista häiritsemistä. Lakiesityksessä on sivuutettu muiden lajien suojasta syntyvä vaatimus siitä, että esityksen mukainen valkoposkihanhiiden tappaminen keväällä ja kesällä vaatisi yleensä myös lupa- ja valvontaviraston luvan muiden lintudirektiivillä ja luonnonsuojelulailta rauhoitettujen lintulajien häirintään.

Hallituksen esitys nojaa vahvasti eritoten komission vuonna 2026 julkaisemaan lintudirektiivin tulkintaohjeeseen. Kyseessä ei ole oikeudellisesti sitova asiakirja, eikä sen sisältöä ja ”merkittäviä uusia joustomahdollisuuksia jäsenvaltiolle” voida tulkita siten, että lintudirektiivin velvoitteista joustaminen olisi mahdollista ilman tapauskohtaista harkintaa. Toisin sanoen: toisin kuin lakiesityksen perusteluissa annetaan ymmärtää, sellainen asiakirja, joka ei muodosta oikeudellisia velvoitteita ja jolla ei ole juridista sitovuutta, ei voi antaa selkänöjää yleiselle, laajamittaiselle tappamiselle ilman tarkkaa suunnittelua, huolellista tapauskohtaista arviointia ja tähän arviointiin perustuvaa direktiivin velvoitteista poikkeamista asianmukaisen lupajärjestelmän kautta.

Esityksen vaikutus perusoikeuksiin ja kansainvälisiin sitoumuksiin

Hallituksen esitys on valmisteltu ilman kunnollista ja asianmukaista arviointia lakiesityksen suhteesta perustuslakiin. Nähdäksemme on hyvin todennäköistä, että lakiesitys on paitsi EU-oikeuden, myös Suomen perustuslain vastainen suhteessaan perusoikeuksiin. Perustuslain 20 §:n 2 momentti velvoittaa julkista valtaa turvaamaan jokaiselle oikeuden terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuuden vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon. Lakiesitys kaventaisi toteutuessaan tätä jokaisen ihmisen oikeutta huomattavasti, sillä tämä perusoikeuksiin lukeutuva mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöä koskevaan päätöksentekoon näiltä osin käytännössä häviäisi, mikäli ampuminen sallittaisiin ilman poikkeuslupamenettelyä. Mahdollisimman yksinkertaistetusti esitettynä tämä johtuu siitä, että tällöin päätöksiä, joihin hakea muutosta, ei enää olisi. Samasta syystä lakiesitys rikkoo myös vuonna 1998 Aarhusissa tehtyä yleissopimusta tiedonsaannista, yleisön osallistumisoikeudesta päätöksentekoon sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa.

Korostamme, että lakiesitys edustaa merkittävää heikennystä oikeusvaltioperiaatteeseen.

Lopuksi

Nyt nähtävillä ollut esitys pyrkii kauttaaltaan vähätteleämään lakiesityksen vaikutuksia, suhtautuu tieteeseen ja laajaan, saatavilla olevaan tutkimustietoon vähättelevästi ja käyttää tutkimustuloksia hyvin väärustelevästi ja valikoiden ja sivuuttaa läpinäkyvyyden, rehellisyyden sekä hyvän hallinnon periaatteet. Esitämme, että maa- ja metsätalousministeriö hylkää nykyisen lakiesityksen, ja ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö laativat yhdessä perustuslain ja EU-lainsäädännön mukaisen, ekologisesti, yhteiskunnallisesti ja sosiaalisesti hyväksyttävissä olevan lakiesityksen valkoposkihanhiiden ja merimetsojen poikkeuslupamenettelyn kehittämiseksi.

Helsingissä 10.5.2026

Aleksi Mikola

Puheenjohtaja

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys —

Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry

Leppänen Juho
Tringa ry